

eorum qui puncta simplicia defendunt, concludendum est repugnare istam sententiam, et procul arceri debere.

2.º Ut jam diximus, elementa materiae, in hac opinione, equidem sunt simplicia, sed sunt insuper inertia; consequenter fieri non potest ut cogitent. Materia, juxta istius sententiae patronos, est pluralitas partium simplicium, sed naturam suam inertium, otiosarum; partes verò de quibus mentio est in objectione, activae sunt, siquidem sunt cogitantes; ergo materiam non constituunt; ergo materia non cogitat, etiam in sententia philosophorum qui monadum sunt defensores.

Præterea, ex hac argumentatione ad summum inferre possent Materialistae partes simplices cogitare, et quidem totuplici cogitatione quot sunt illae partes. Jam verò exinde non sequitur animam seu subjectum cogitans perire dissolutione partium, ut isti volunt; cum enim sit pars simplex, igitur ipsius partes non possunt dissolvi et separari. Ergo scopum non attingunt Materialistae.

OBJ. II. Existentia, velocitas, motus sunt aliquid simplex, et tamen in corporibus recipiuntur; ergo, par ratione, cogitatio, licet simplex, in subjecto extenso recipi potest.

RESP. 1.º cum defensoribus punctorum simplicium, existentiam, velocitatem et motum recipi in corporibus toties quoties est pars elementaris; unde tota existentia, tota velocitas recipiuntur in singulis partibus simplicibus; igitur non potest concludi aliquid simplicis in subjecto extenso recipi; ergo nulla difficultas.

RESP. 2.º cum aliis. Si materia sit in infinitum divisibilis, oportet ut dicatur illius existentiam pariter in infinitum esse divisibilem, cum evidens sit existentiam alicujus rei esse ipsam rem existentem. Proinde existentia, in illa sententia, non est simplex, ut fert argumentum. Quantum ad velocitatem, juxta saniores philosophos, nihil arguit in corpore moto præter corpus et Dei voluntatem corpus illud à loco ad locum transferentem, non verò *qualitatem* motricem nescio quam corpori adhaerentem. Quo posito, nulla difficultas. Idem de motu dici potest. Insuper, falsò assertitur motum esse simplicem. Nam datur motus curvilineus, rectilineus; ergo non est simplex. Aliundè, ut jam diximus, omnis motus est successivus, cum sit translatio corporis ab uno loco ad alium; ergo omnis motus est compositus.

RESP. 3.º Animam esse incorpoream probavimus, non solum quia cogitatio utpotè simplex non potest recipi in subjecto composito, sed insuper quia mens humana judicat, ratiocinatur, vult, et quia illae tres operationes non possunt existere in subjecto extenso. Jam verò et si motus, existentia, possent in subjecto corporeo stare, minimè sequeretur tres praedictas operationes in eodem subjecto corporeo posse recipi. Nulla est inter utrumque analogia, nulla similitudo et paritas. Non ex eo ipso quòd illae operationes sint simplices, intulimus illas subjecto extenso non posse inherere; siquidem illae operationes quodammodo sunt compositae, ex pluribus ideis vel judiciis coalescentes; sed illud ex natura illarum operationum probavimus. Ergo nulla paritas.

OBJ. III. Quotidiè experimur simul sensationes caloris et frigoris : atqui si anima non haberet plures partes, non possent illæ sensationes utpotè secum pugnantibus simul in anima recipi, ergo, etc.

RESP. 1.º Negari potest et à pluribus negatur major. Nam etsi manus, v. gr. eodem tempore ad ignem et ad aquam congelatam admoveatur, dici potest duas sensationes exindè natas ita velociter sibi succedere, ut ratione temporis confundantur, vel cum aliis dici potest ex illis duabus sensationibus unicam exoriri mixtam.

RESP. 2.º N. MIN. Et dico illas sensationes secum non pugnare, sed tantum illas esse diversas, indèque argumenta nostra confirmari, nedùm infirmantur. Nam si mens esset composita, si, ut fert objectio, una sensatio foret in una parte, altera verò in alia parte, tunc mens illas non posset comparare, nec pronuntiare unam esse alià jucundiorē, vel molestiorē : atqui tamen id æpè pronuntiat ; ergo non est composita.

RESP. 3.º Vel illæ sensationes non sunt *contradictoriæ*, id est, sese non excludunt, vel sunt *contradictoriæ*, ut loquuntur. Si non sint *contradictoriæ*, si sese non excludant (quod quidem libentiùs crediderim), ergo possunt simul in anima recipi ; nulla proindè difficultas. Si sint *contradictoriæ*, tunc vel sibi rapidè succedunt, vel ex illis unica exurgit sensatio mixta. Quidquid sit, nihil exindè concludi potest contra animæ spiritualitatem, tot et tam invictis confirmatam argumentis.

INST. Dantur spiritus alii aliis perfectiores, alii plus

cogitant quàm cæteri : atqui solum compositum habet plus et minus ; ergo mens habet partes.

RESP. DIST. Alii plus cogitant quàm cæteri, id est, plura cogitant quàm alii, concedo : id est, cogitationes majores vel minores habent, nego. Una cogitatio non habet tertiam vel quartam partem, nec ratione *entitatis* aliam superare potest. Unus igitur spiritus non potest dici ratione cognitionum alio perfectior et excellentior, nisi quatenus plures habet cogitationes ; jam verò pluralitas cogitationum non probat spiritum esse physicè compositum ; cum è contrario à nobis demonstratum sit plures ideas necessariò recipi in subjecto simplici, aliòquin nullum judicium, nullumque ratiocinium possent confici ; ergo major vel minor spirituum perfectio non probat mentes esse physicè compositas. Spiritus ad summum metaphysicè sunt compositi, quatenus varios perfectionum gradus possident.

OBJ. IV. Spiritus eliciunt cogitationes suas per instans compositum ; necessum est igitur ut media pars cogitationis, v. gr. per medietatem instantis, A, altera pars verò per medietatem ejusdem instantis, A, eliciatur ; si enim tota cogitatio per primam instantis medietatem produceretur, nihil igitur eliciendum superesset per alteram instantis, A, medietatem : quod pugnat cum hypothesi.

Præterea spiritus à Deo creatus est per aliquod instans ; ergo cum omne instans sit compositum, necesse est ut successivè creatus fuerit ; consequenter habet partes.

RESP. Admitti etiam à defensoribus continui in infi-

nitum divisibilis, et reverà admittenda esse, in tempore instantia simplicia. Nam si omnia instantia essent composita, omnes eorum partes forent successivæ; ergo nullum esset tempus verè præsens; præsens enim necessariò est instans unicum et indivisibile, ut evidens est; ergo dantur instantia simplicia. Quæ cum ita sint, evanescit difficultas modò proposita. Nam dici potest animas instanti simplici à Deo fuisse creatas, easque per instantia simplicia suas elicere operationes.

OBJ. V. Mentis sunt in loco extenso, coexistunt, variisque extensi partibus respondent; ergo habent partes.

RESP. 4° cum defensoribus elementorum materiæ simplicium, mentes existere in loco simplici, coexistere et respondere partibus extensi simplicibus, non verò partibus compositis. In illa sententia in fumos abit difficultas.

RESP. 2° cum aliis, spiritus vel non existere in loco, ut contendit Carthesius; vel si existant in loco, ipsos non esse in loco existentes instar corporum. Reverà cum inter nos consuetum sit de omnibus ope sensuum judicare, hunc existendi modum non cognoscimus. Nihilominus certissimum est hunc esse in spiritus admittendum. Cum enim demonstratur spiritus esse simplices, claret ipsos in loco extenso, saltem instar corporum, non existere; aliòquin non forent simplices. Insuper, ut ait D. *Lefrançois*, cogitatio est aliquid, verè existit, licet evidens sit illam nullum locum occupare, saltem more corporum, illamque non esse

compositam: quis enim dixerit esse cogitationis, affirmationis vel negationis tertiam vel quartam partem? Ergo, pari jure, spiritus potest existere, licet sit simplex et locum extensum non occupet, saltem instar corporum. Prætereà nos fugit quomodò spiritus in spatio existant, si tamen in spatio existunt. Ipsi Materialistæ quid sit spatium exponere non valent. Philosophi nondum noverunt nec temporis nec spatii naturam. Ut quid igitur de ignotis ratiocinantur?

OBJ. VI. Belluæ habent animam sensitivam, et tamen materialem; ergo materia potest sentire. Si autem possit sentire, potest pariter cogitare.

RESP. duplicem esse sententiam philosophorum. Alii cum Carthesio asserunt belluas mera esse automata, merasque machinas; sed negant illas sentire et cogitare. Alii contendunt sentiendi et cogitandi capacitates esse belluarum animas; sed affirmant illas esse incorporeas et simplices; asserunt illas animas esse ordinis inferioris, extinctisque belluarum corporibus, statim ad nihilum recidere. Neutra opinio, de qua nihil in præsentī statuimus, nobis officit. Neutra probat materiam cogitare vel sentire. Nam in priori quidem belluæ sunt materia, sed non cogitant; in posteriori cogitant, et quasdam experiuntur sensationes, sed illarum animæ sunt simplices, et à materia distinctæ.

OBJ. VII. Corpus agit in animam et vicissim; atqui solum corpus potest in alterum corpus agere; ergo anima est corpus.

RESP. DIST. Corpus agit in animam instar occasionis,

conc. Physicè et per contactum, neg. Certè solum corpus potest in aliud corpus physicè et per contactum agere. Verùm corpus potest in animam agere instar occasionis, id est, Deus, occasione quorundam corporis motuum, potest in anima varias producere affectiones, uti perspicuum est. Quid indè concludent adversarii?

OBJ. VIII. Spiritus sibi corpora repræsentant; ergo corporei sunt. Præterea spiritus similis est speculo et tabellæ varia objecta repræsentantibus. Itaque sicut speculum et tabella, objecta corporea repræsentant, quia sunt extensa, et hæc non repræsentarent, nisi essent extensa, ita pariter mens humana non posset objectum extensum repræsentare, nisi esset extensa.

RESP. Nèdum concludi possit spiritum esse extensum, quia extensa repræsentat, ex hoc potius concludendum mentem esse simplicem et extensionis expertem. Nam si in mente extensa objectum corporeum repræsentaretur, variæ igitur objecti corporei, v. g. arboris, partes variis humanæ mentis partibus responderent, et in illis repræsentarentur; nulla foret igitur animæ pars quæ omnes objecti partes cognosceret; igitur unico intuitu totum objectum perspicere non posset, ac proindè de illo objecto et de variis illius objecti partibus iudicium ferri posset. Quomodò enim iudicium de partibus ab sensibus et incognitis ferri posset? Quænam pars illud iudicium ferret, cum nulla sit quæ illas omnes apprehendat? Atqui tamen varias objecti partes unico intuitu attingimus, de variis illis partibus iudicamus, illas inter se comparamus; ergo modus quo mens sibi ob-

jecta repræsentat, probat illam esse simplicem et compositionis expertem.

Ad comparationes quas multum jactitant Materialistæ, respondeo illas ex omni parte claudicare. Nam 4° in speculo objectum non repræsentatur, sed speculum, reflectendo radios, est solummodò causa occasionalis cur objectum repræsentetur in mente. Aliundè, etsi speculum objecta repræsentaret, magnum superesset discrimen. Nam illa objecta non repræsentaret nisi per varias sui partes, ita ut singulæ speculi partes aliquam partem totius exhiberent; nulla verò esset pars quæ totum objectum repræsentaret. È contrario, ut sæpè diximus, oportet ut in nobis sit aliquid simplex et unum, quod totum repræsentet objectum; aliòquin nullum iudicium de isto objecto ferri posset: ergo magna est dissimilitudo. 2° Quoad tabellam, dissimilitudo in eo est, quòd figura seu repræsentatio quæ corporæa est, tabellæ inhæreat et super illam diffundatur; undè necessum est ut illa tabella sit extensa, aliòquin partes extensas in se non posset suscipere. At verò anima non recipit in seipsa extensionem, extensio non expanditur super animam sicut suprâ tabellam; aliòquin easdem dimensiones et eandem extensionem habere deberet ac objecta quæ repræsentat, ut fit in tabella, quæ non potest perfectè et eodem modo quo existit objectum repræsentare, nisi illud adæquet: quod de anima nemo dixerit. Ergo mens non recipit in seipsa extensionem; seu extensio super illam non diffunditur sicut suprâ tabellam; ergo manca est comparatio.

Ubi autem sint objecta extensa quæ à mente perci-

piuntur, et quomodo ab illa possint percipi, si super illam non diffundantur, vel non depingantur quasi super tabellam, hic non expendimus. Monebimus tamen Deum posse, occasione motus organi visus, et occasione reflexionis et impulsione radiorum corporeorum, talem vel talem ideam et representationem in anima producere, licet extensio non sit in anima. Illud sanè possibile est, nec usquam demonstrabunt Materialistæ talem legem à Deo institui non potuisse.

SECUNDA QUÆSTIO PRÆVIA.

De libertate Mentis humanæ.

Quæritur utrum illa pars hominis quæ mens appellatur, et quæ ex dictis in quæstione præcedenti, necessariò distinguitur à corpore, sit libera et ab omni necessitate immunis; utrum veram et propriè dictam agendi vel non agendi potestatem habeat?

1º Certum est, idque fatentur humanæ libertatis hostes, voluntatem non posse in suis actibus cogi. Nam voluntas quæ cogeretur, ea esset quæ vellet invita et nolens. Id porrò pugnat in terminis. At quæritur utrum ita semper velit, ut non possit aliter velle?

2º Certum est, mentem nec esse liberam in sensationibus suis, saltem plurimis, cum sæpè injucundas experiamur inviti; nec etiam in ideis plurimis, licet plures possimus advocare.

3º Certum est neminem posse liberè veritati cognitæ dissentire, vel malum ut malum diligere. Certum est

pariter bonum in genere, id est, spectatum ut bonum necessariò diligi.

Itaque de his omnibus non agitur; sed quæstionis status est utrum inter objecta privata quæ ab intellectu menti proponuntur, voluntas eligendi facultate perfruatur, an non; utrum illis objectis consensum necessariò præbeat, utrum verò possit ab illo consensu abstinere. Libertatem impugnârunt olim Stoici inter Paganos, Essenæi inter Judæos, Manichæi inter Hæreticos, nostris verò temporibus increduli plures, Hobbesius, Spinosus, Collinsius, quibus favet et arma, suppeditat Baylius.

Notandum est fatum seu ineluctabilem necessitatem, quæ hominem constringi asserunt, non ex eadem causa, juxtà hos omnes, ortum ducere. Alii enim hujus necessitatis causam dixerunt mechanicam mundi constitutionem, alii siderum influxum, alii principium malum, alii decreta divina, alii intimam animæ indolem, intrinsicamque mentis nostræ constitutionem. Contrà hos omnes sit.

PROPOSITIO.

Mens humana verâ libertate perfruitur.

PROB. 1º ex sensu intimo. Nulla est certitudo quæ certitudinem ex sensu intimo nascentem superet vel adæquet; res enim non potest sentiri, quin sit. Sensus intimus alicujus actionis est ipsa actio innotescens, et sui sensum faciens; prius est autem actionem esse